

STÖDE. (Medelpad.)

Socknen utgjorde i början af 1300-talet ett själfständigt pastorat. Detta framgår dels af uppbördslängden öfver den s. k. sexårgården 1314, enligt hvilken årsafgiften för *Stødhi* var $\frac{1}{2}$ mark (DS 3, n. 1946), dels af 1316 års taxa för lösen af ärkebiskop Olof Björnsson pallium, däri (kyrkans bidrag uppgick till samma och prästens till dubbla beloppet (DS 3, n. 2043). Församlingen lades antagligen redan under 1300-talets senare hälft som annex under *Tuna* gäll, åtminstone intog den bevisligen denna ställning år 1425 och behöll den, ända till dess en kungl. förordning af 9 nov.

1852 om församlingens afsöndring från Tuna till eget pastorat trädde i kraft år 1859. Samtidigt indrogs den vid Stöde bundna komministraturen, och khden förblef ensam ordinarie präst härstädes till 1921, då en nyinrättad komministerstjänst fick sin första innehafvare.

Å en del af Stöde i Edsta och Kjerfsta byar belägna prästbordsägor, hvilka sedan gammalt nyttjats af pastor i Tuna, gjordes år 1530 bördanspråk af en bonde Paul i Edsta, men hans talan afvisades på tinget s. å., där lagmannen å rättens vägnar dömdede, att jorden till evärdelig ägo skulle tillhöra Stöde prästbord.¹ På godvillig väg ingicks 25 sept. 1555 en öfverenskommelse mellan pastor och några byamän i Edsta om byte af vissa ägolotter, hvarigenom kyrkojorden koncentrerades omkring kyrkan, och ett liknande jordbyte företogs äfven 1662. (Eckl. bost. II, s. 83 ff.)

Ehuru en af komministrarne i Tuna enligt uppgift² redan 1639 stationerades i Stöde, dröjde det ända till år 1771 innan socknemännen därstädes anskaffade ett kapellansboställe i Böle by, kalladt Engelsberg. Efter församlingens utbrytning anslogs detta jämte pastorsbostället, dit äfven hörde jord i Ede by, till den nye khden enl. löneregleringen 13 okt. 1870.

Enligt förefintliga uppgifter var Stöde medeltida gråstenskyrka liten och mörk samt hade kor, smalare än långhuset, hvarigenom hon kan hänföras till en typ Norrlandskyrkor, som tillkommo under 1200-talets förra hälft. Några ännu bevarade anteckningar om kyrkans inkomster och utgifter för åren 1501-34 utvisa, att hon år 1514 försågs med hvalf för en kostnad af 40 mark samt erhöi sin målning 1522. Mot slutet af 1600-talet var byggnaden så förfallen, att norra väggen och koret visade benägenhet till utskridande, hvarför reparationer måste vidtagas åren 1694 och 1699. Planerna på nybyggnad kommo omsider till utförande 1757, då den gamla kyrkan refs, och grunden till den nya lades på samma plats om hösten s. å. Byggnaden uppfördes af tegel på 8 veckor under ledning af bonden Olof Romberg från Leksand och fullbordades hösten 1759. Grundplanen var aflångt åttkantig med 42 alnars längd och 20 alnars bredd inom murarna. I Hsands konsist. anmäldes 1765, att kyrkan var i fara för vattuskärning af den förbiflytande Ljungan. Till förebyggande häraf föreslogs uppförandet af en stenvägg af 3 aln. bredd och höjd samt 160 aln. längd. Den för detta ändamål begärda kollekten afstyrktes emellertid af konsistoriet (Hdpr. 13/6 1765). Vid en år 1881 företagen ombyggnad försågs kyrkan med torn.

Bland de från det medeltida templet ärfda inventarierna finnas flere föremål af konsthistoriskt värde, såsom en gotländsk kalkstensdopfunnt med reliefskulpturer från omkring 1200, troligen år 1522 inköpt för 5 mk, en St. Olofsbild från senare delen af 1200-talet, ett krucifix från 1300-talet och en madonna från 1400-talets slut. Af särskildt intresse är en St. Göransbild, inköpt 1521 för 6 mk 20 öre, numera förvarad i Lögdö brukskapell, samt en illa åtgången St. Anna bild, inköpt 1528 för 26 mark. Altaruppsatsen i rokokostil förfärdigades 1763 af Johan Edler och betingade ett pris af 3480 dlr k:mt, en predikstol inköptes ungefär samma tid från Sundsvalls stadskyrka. I kyrkoarkivet förvaras åtskilliga pergamentbref från 1400-talet, några utfärdade vid ärkebiskopliga visitationsbesök i Stöde (se vidare inledn. till *Tuna*). Ett af dessa bref, utgifvet 21 febr. 1425 af ärkebiskop Johannes i Upsala, visar bland annat, att Stöde kyrka var helgad åt St. Olof, detta till beriktigande af *Hülphers'* uppgift, att St. Michael varit kyrkans skyddspatron.

¹ Orig. permebref, tillhörigt Stöde kyrka, aftr. i Eckl. bost. II, s. 89.

² *J. Nordlander*, Norrl. Saml. II, s. 64.

[*Litt.: M. N. Nordenström*, Utkast till Beskrifning öfver Stöde socken författad 1769 (tr. i *J. Nordlander*, Norrl. saml. 2). - *H. Cornell*, En medeltida anteckningsbok från Stöde (i Arkiv för norrländsk hembygdsforskning 1918, s. 97).]

KYRKOHERDAR.

1. **Johan Christoffer Ruuth** (1859-99), f. i Hede prästgård 9 febr. 1823. Föräldrar: khden J. C. Ruuth och Elisabet Marg. Nordenström. Fadern hade aflidit före hans födelse och modern dog då han var 2¾ år. De föräldralösa barnen utplanterades bland hjälpsamma släktingar, och Johan Christoffer upptogs af sin moster Anna Märta Nordenström, g. m. komm. i Stöde Anders Hasselgren, och han blef sålunda till sist kyrkoherde i den församling, i hvars lilla kapellansgård han växte upp och vann sin första uppfostran. Stud. i Upsala vt. 1842, prästv. 29 juni 1846 till komm. adj. i Långsele, tjänstgjorde senare på året ss. tillf. past. i Häggdånger och past. adj. i Berg, där han, ss. v. pastor kvarstannade större delen af år 1848, vidare past. adj. i Lit 1849-52, v. past. i Nora juni-nov. 1852; förordn. att biträda högv. biskopen som pastor i Hsands stad 17 nov. 1852, högmässopred. i Hsand med past. vård. 11 febr. 1853; aflade past. ex. 20 juli 1858; utn. i nåder till khde i Stöde pastorat 4 juni 1859, tilltr. genast; v. kontr. prost i Medelpad från början af år 1888, ordin. kontr. prost 27 juni s. å., erhöll på begäran afsked från nämnda befattning vid 1896 års slut. Var närvarande vid jubelfesten i Upsala 1893. LNO 1889. De första åren af hans verksamhet såsom khde voro särskildt besvärliga, enär vid tillträdet ännu ingen prästgård var uppförd och den gamla komministergården året förut nedbrunnit. År 1874 ingick han med ansökan till K. M:t, att den inom Ede by belägna delen af prästbordet måtte få från bostället säljas och årliga räntan å köpeskillingen uppbäras af khden i Stöde, enär jorden ej kunnat på antagliga villkor utarrenderas, men detta vann ej K. M:ts bifall. Han var en kraftfull, outtröttlig herde och hade glädjen och tillfredsställelsen att under de 40 åren han styrde och ställde här i församlingen se den mer och mer förkofras så i andligt som i socialt och ekonomiskt afseende. Afled 27 juli 1899. Några drag från hans verksamhet äro tecknade af hans måg professor d:r Wide i en tryckt minnesruna.¹ Prostens porträtt, målat i olja af prof. Axel Jungstedt, är skänkt till kyrkan af arfvingarne.

G. 1) 12/6 1853 i Bodums prästg. m. *Ulrika Brandell*, f. 15/1 1827, dotter af komm. P. Brandell i Ullånger, d. i Stöde 16/9 1867;

¹ Johan Christoffer Ruuth. Minnesruna av *A. G. Wide*, Sundsvall 1921.

2) 27/10 1871 m. *Margareta Johanna (Hanna) Norberg*, f. 5/11 1835, dotter af häradsdom. handl. Israel Norberg i Västby och Carin Nyberg samt änka efter sjökapt. J. Nenzén, d. 25/1 1922 i Sundsvall.

Barn i förra g.: *Johannes*, f. 27/6 1854 i Hsand, bosatt i Australien; *Anna*, f. 13/6 1856, g. 24/9 1885 m. professorn, med. d:r Anders Gustaf Wide, d. 30/6 1925; *Elisabeth*, f. 24/1 1858, g. m. khden i Skön J. Andersson Bråten, änka 1910; *Maria*, f. 15/4 1862 i Stöde, d. s. d.; *Petrus*, f. 9/6 1864, fil. lic., lärov. adj. i Luleå, sedan 1912 i Jönköping, d. där 29/7 1914. - I senare g.: *Salomon*, f. 2/8 1874, officersaspirant, underintendent, tandläkare, d. 11/12 1915 i Tyringe; *Jenny Katarina*, f. 15/4 1876; *Catharina Maria*, f. 16/9 1877; *Ulrika*, f. 13/8 1880.

Tr.: Predikan på Marie Bebadelsedag (i Predikn. af Hsands stifts prester 2., 1884). Predikan på Palmsönd. (i Vårt lands predikobil. n. 13, 1887). - Predikan på 4 sönd. eft. Adv. (i Predikn. öfver nya text. utg. af Ev. Fosterl. stiftelsen 1, 1898. - Några predikningar, m. förf:s porträtt (utg. af prof. A. G. Wide). Sthm 1900.

2. Olof Konrad Hellzén (1902-21), f. i Njurunda 13 nov. 1847. Föräldrar: hemmansägaren i Helgom Per Hellzén och Marta Brita Burman. Efter afgangsex. i Hsand 1 juni 1871 stud. i Upsala ht. s. å., undergick teol. fil. ex. 15 sept. 1873 och teol. kand. ex. 30 maj 1879; extra lärare vid Sundsvalls allm. lärov. ht. 1879 och v. lektor därst. vt. 1880; prästv. i Hsand 5 sept. 1880, past. adj. i Skön 8 okt. 1880-30 apr. 1881, v. past. och v. komm. i Sundsvall 1 maj-15 juli 1881, åter past. adj. i Skön; utn. komm. i Njurunda 19 juli, tilltr. 1 dec. s. å., innehade under åren 1882-93 kortare förordnanden att jämte egen tjänst bestrida pastoralvården i Njurunda; utn. i nåder till khde i Selånger 14 okt. 1892, tilltr. 1 maj 1894; khde i Stöde 20 mars 1900, tilltr. 1902. Inspektor för Sundsvalls allm. lärov. från 1910. LNO 1906. Afled 15 dec. 1921. Aktningsbjudande, flärdfri och sympatisk.

G. 7/6 1884 m. *Karla Evelina Kristina Weckman-Sandelin*, f. i Nysätra 11/4 1859, dotter till sjökapt. Karl Magnus Frans Weckman och Evelina Kristina Olivia Bergman, d. i Stöde 24/8 1924.

Barn: *Petrus Harald*, f. i Njurunda 28/4 1885, fil. kand. och mag., lärov. adj. i Sundsvall 1916; *Valborg Märta Kristina*, f. 8/3 1887, skolkökslärlarinna, g. 19/12 1920 m. folkskollär. Richard Westerlind, Skön; *Magnus Ivar*, f. 6/11 1889, fil. kand. och mag.; *Frideborg Eva Alexandra*, f. 18/10 1891, handarbetslärlarinna, g. 14/4 1917 m. jägmäst. Arne Waldemar Karl Lejdström, Ljusdal; *Signe Gertrud Evelina*, f. 4/8 1893 g. 10/7 1920 m. bibliot. konsulent, fil. kand. Fritz Harald Nordström, Domnarvet; *Olof Fredrik Ragnar*, f. i Selånger 28/4 1895, med. lic.; *Ingeborg Hedvig Margareta*, f. 24/9 1896, sjukgymnast, Ljusdal; *Konrad Sigurd*, f. o. d. 3/5 1898.

Tr.: Predikan på 1 sönd. eft. Påsk (i Predikn. af Hsands stifts prester 1., 1883). - Predikan vid prästmötet i Hernösand juli 1897 (i Prästmöteshandlingarne).